

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

22e jaargang nr. 29

20 juli 1969

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Nog maar weer eens de democratie

In het oude Griekenland is de sport ontstaan, als een onderdeel van de godsdienstige ceremoniën en in het klassieke Athene is de regeringsvorm van de democratie ontstaan, waarbij, voor het eerst, de gehele vrije mannelijke bevolking, mondig, de staat bestuurd. Hebben deze twee verschijnselen verband met elkaar? Ik dacht van wel. Gemeenschappelijk hebben zij het respect voor vrijwillig aangegane regels. In de sport — een bloedeloze krachtmeting — is maar één winnaar, alle andere mededingers zijn verliezers. De democratie kent een winnen-de groep, de meerderheid, de anderen zijn verliezers. Zij die een nederlaag geleden hebben in de sport moeten zich daarbij neerleggen en zij moeten de oorzaak in zich zelf zoeken. Dit leren het verlies, zonder wraakgevoelens, te aanvaarden, werkt karaktervormend in hoge mate. Ieder weet wat een afschuwelijke eigenschap het is om niet tegen je verlies te kunnen. Zij die dit niet kunnen, zien de sport niet als een ernstig spel en zij ontlennen hun waarde en waardigheid aan de overwinning. Zij zijn de zwakke persoonlijkheden, de slechte sportlieden. In de democratie moet de verslagen minderheid zich ook bij de nederlaag neerleggen, maar zij heeft het recht om door overtuigingskracht met argumenten de volgende maal de meerderheid aan haar zijde te krijgen, want de minderheid wordt niet onderdrukt of mond-dood gemaakt. De democratie kent het overleg, het argument, de vrije kritiek, kent niet het geweld. De democratische bestuursvorm is verdraagzaam en is op de menselijke waardigheid gebaseerd. De Franse staatsman Clemenceau drukte het zo uit: Het gaat in de politiek om koppen tellen of koppen inslaan. De democratie telt ze en slaat ze niet in. De verliezende sportsman mag niet de scheidsrechter of de

winnaar molesteren, de minderheid mag geen geweld gebruiken om de macht te nemen, de meerderheid moet kritiek verdragen van de minderheid. Zo zijn de regels in de sport en in de democratie. Daarmee is dan gezegd, dat er belangrijker zaken zijn dan de overwinning of de nederlaag, nl. het respect voor de waardigheid van de mens, het besef dat niet alle mensen gelijke denkbeelden hebben of moeten hebben en dat de capaciteiten niet gelijk zijn. Het gaat in de democratie niet om het vaststellen van de waarheid maar om de vrijheid van de meerderheid. En daar beginnen de problemen, waar wij, anno 1969 midden in zitten. Het zwaarste probleem is, dat sedert Marx en de vormgevers van zijn ideeën, de politiek voor hen het karakter van een godsdienst heeft gekregen. Zij weten de waarheid omtrent de maatschappij en omtrent de bestuursvorm en op profetische wijze wordt die waarheid verbreid. De mate van overtuigd zijn is zo groot, dat geen respect kan opgebracht worden voor politiek andersdenkenden. Zij hebben geen waardigheid, zij zijn ketters. De profeet, die het weet voor allen kan geen rekening houden met hen, die de waarheid niet hebben of haar bestrijden. Het primaat van het geloof of van de politieke overtuiging maakt alles daaraan ondergeschikt. De gelovigen uit beide kampen zijn slechte verliezers, zij zijn niet verdraagzaam, sterker, zij erkennen de regels niet en kunnen geen kritiek verdragen. Een revolutie zal hen aan de macht brengen en het zal van de verdediging van de oude machthebbers afhangen of de revolutie zich bloedig of zonder geweld zal voltrekken. Het woord revolutie is gevallen en over dit begrip moet iets gezegd worden om misverstanden te voorkomen. Ik denk, dat er nog maar weinig mensen zijn —

Op 17 mei l.l. werd Prof. Dr. J. P. van Praag, bij zijn afscheid als voorzitter van het Humanistisch Verbond, een boek aangeboden, dat als titel droeg

„DE DAG LIGT NOG VOOR ONS”

Een aantal zeer vooraanstaande humanisten in binnen- en buitenland verleenden hieraan hun medewerking. De bijdragen van de buitenlandse auteurs zijn in het nederlands vertaald.

Dit boek is nu ook beschikbaar voor onze lezers.

Gebonden f 14,90; ingenaaid f 11,90; 214 blz.

Bestellingen uitsluitend door storting of overschrijving op postrekening 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

misschien wat royalisten in Frankrijk en een groep anti-revolutionairen van de oude stempel in ons land, die de Franse revolutie van 1789 veroordelen. Dit geldt ook voor de Russische revolutie, al zullen de kritiekloze bewonderaars van het tsaristische regiem wel talrijker zijn, dan de bewonderaars van het ancien régime in Frankrijk omdat de communistische revolutie ook geen democratie, in de westerse geest gebracht heeft. Maar hoe dit zij, deze revoluties keerden zich tegen een regering die niet democratisch was, waar geen vrije meningsuiting, geen parlement, geen grondwet was. Een revolutie tegen een tirannie is, sedert de 16e eeuw een mensenrecht, zij het dan dat het goddelijk verzetsrecht tegen de tiran toen een andere inhoud had. Zulke revoluties zijn legitiem, gericht tegen een tirannie. Als men dit criterium voor legitiem of illegitiem gebruikt — en ik zou geen andere toets weten — is het duidelijk, dat een revolutie, die met ondemocratische middelen de macht aan zich trekt in een democratie onwettig is. Mussolini's revolutie of die van Hitler of van Franco is illegitiem, omdat in de drie landen — hoe onvolmaakt functionerend — een democratie was. Dit zijn geen progressieve revoluties, gericht op meer democratische rechten maar regressieve, gericht op absolutisme van één groep. Indien er in een of meer Zuidamerikaanse staten, waar geen democratie heerst of waar met de democratie geknoeid wordt, een revolutie zou uitbreken, — natuurlijk door een minderheid geleid, zoals alle revoluties, zou die legitiem zijn. Als alle pogingen om langs westers democratische weg veranderingen aan te brengen, afgestuit zijn op de onwil van de machthebbers, is een revolutie het enige middel dat overblijft. Dat daarbij waardevolle dingen vernietigd zullen worden, dat er bloed zal vloeien, van onschuldigen ook, is natuurlijk betreurenswaardig, maar de verantwoordelijkheid daarvoor

ligt bij de oude regeerders. Nu kan ik wel praten over legitiem of illegitiem, maar een geslaagde revolutie zal in feite geaccepteerd moeten worden. Wanneer de nieuwe machthebbers echter de vrijheid, die zij voor zich geëist en verkregen hebben, aan anderen misgunnen en een nieuwe tirannie gegrondvest hebben, zal verzet daartegen legitiem zijn, als men tenminste van oordeel is, dat de verdraagzaamheid een essentiële waarde van het Westen is en dat er in politicus niet van de waarheid gesproken kan worden, zoals in een godsdienstig geloof.

Na deze lange inleiding ben ik op mijn eigenlijke onderwerp gekomen, nl. de bestuursvorm van de universiteiten in ons land. Tot voor kort was deze bestuursvorm autoritair, erkende geen enkele vorm van medezeggenschap of medebeslissingsrecht van de studenten, die het aangaat. De studenten werden als onmondig beschouwd in alle aangelegenheden hun studie betreffend. Zoals zelfs in een democratie buitenparlementaire acties, pressuregroups, nuttig en nodig kunnen zijn, zijn zulke acties geboden waar geen democratie heerst. Het lijkt mij een van de duidelijkste sociologische wetten, dat personen of groepen nooit vrijwillig, altijd eerst onder dwang een deel van hun macht opgeven en zo ook bij de universiteiten. Daarom zijn de bezettingsacties van de studenten m.i. legitiem omdat in de overlegorganen geen werkelijke wil tot democratisering tot uiting kwam en in de meeste gevallen zulke organen niet bestonden. En die acties blijken ook doeltreffend te zijn want plotseling zijn curatoren, senaatsvergaderingen en regering geneigd structuurveranderingen aan te brengen en spreken zij van gerechtvaardigde eisen. Latere generaties zullen het zich niet kunnen indenken, dat al die eeuwen de universiteiten werden bestuurd op een autoritaire wijze, waarbij de studenten niets te zeggen hadden. Een aantal faculteiten van Nederlandse universiteiten hadden dit voor de acties al ingezien en zij erkennen volledig het recht van de studenten om mede te beslissen in de zaken van hun

Eet met vreugde uw brood en drink welgemoed uw wijn; geniet het leven met de vrouw die gij liefhebt, want dit is de prijs voor de moeite die gij u geeft onder de zon.

Al wat uw hand vindt te doen, doe dit naar uw vermogen want men kan niet langer werken of denken, er is kennis noch wijsheid in het dodenrijk waarin gij afdaalt.

Prediker

studie. Zoals blanke bevolkingen hun superioriteitsgevoelens zullen moeten afleggen ten aanzien van gekleurde rassen zo zullen de autoritaire hoogleraren, die als pausen heersten en studenten wanhopig maakten door hun willekeur vele tonen lager moeten leren zingen.

Nu zijn de bezetters van het administratieve centrum van de Amsterdamse universiteit berecht door de politierechter. Dit was in zoverre gunstig, dat er nu in de Tweede Kamer over gedebatteerd kon worden. Het is formeel juist, dat er een proces zou volgen, want in een rechtsstaat moeten handelingen aan de wet getoetst worden, al bevreemd het wel, dat de bezetters van de Tilburgse hogeschool niet voor de rechter zijn gedaagd. Een uiterst formalistische redenering van toestemming of niet maakt die bevreemding nauwelijks minder. De vonnissen echter en de procedure zijn onbevredigend omdat zij onevenredig zwaar zijn en zonder formeel een massaproces te zijn, toch kanten vertonen, die dit verwijt niet onterecht maken. Een lichte, voorwaardelijke straf had, laat ik mij voorzichtig uitdrukken, mijn rechtsgevoel minder geschokt dan nu. Het recht volgt langzaam de maatschappelijke werkelijkheid en dit proces lijkt op een onredelijke verdediging van een toestand, die onhoudbaar was geworden. Het valt te vrezen, dat deze vonnissen radicaliserend zullen werken op de studenten en ook op de behoudende groeperingen, dus tot een heilloze langdurige onrust zullen leiden. Voor mij is het duidelijk, dat de universiteiten, voorzover mogelijk autonome lichamen moeten zijn en dat het bestuur gevormd zal moeten worden in een college waarin hoogleraren, wetenschappelijke staf en studenten op een democratische wijze besluiten moeten nemen. De organisatie daarvan zal moeilijk zijn, veel tijd vergen en onnoemelijk veel inspanning kosten maar dat moet dan maar. Het heeft ook onnoemelijk veel tijd en inspanning gekost voor onze democratie zo functioneerde als zij nu doet. Ik hoor de kritiek al op dit praatje. Moet een eerstejaars student mede beslissen over de benoeming van een hoogleraar? Nee, niet een eerstejaars-student maar waarom de ouderejaars niet? Hij zal het meest te maken krijgen met de docent, hij zal medeverantwoordelijkheid moeten dragen voor de gang van zaken op zijn universiteit. En dan tenslotte over het moeilijkste probleem in deze materie. Er zijn groepen van communistische, socialistische of anarchistische studenten, die de hervormingen van de universiteiten gebruiken als een middel om een algehele omwenteling van de samenleving te starten. Zij hebben overtuigingen omtrent de functie van de wetenschap, omtrent de structuur van de maatschappij, die zij radicaal anders willen hebben. Hun overtuiging is een vast geloof, zij veroordelen allen, die het niet met hen eens zijn. Zij zijn

onverdraagzaam, erkennen de spelregels van de democratie niet, zij zijn de slechte verliezers. De democratie heeft het recht en de plicht om zich te verweren tegen deze minderheden als zij geweld gebruiken, desnoods met ondemocratische middelen maar dan moet dat ook een werkelijke democratie zijn, waarin ook deze groepen vertegenwoordigd zijn. En omdat ondemocratische middelen het laatste redmiddel zijn wil een democratie niet zelfmoord plegen, is het oneindig veel beter, dat de parlementaire democratie in het algemeen en in Nederland in het bijzonder het zou wagen om, ten aanzien van de werkelijke grote problemen in onze samenleving eens initiatieven te nemen, opdat een zekere mate van redelijkheid bij deze gelovigen zou kunnen doorbreken en er ook kritiek zou kunnen komen op hun eigen denkbeelden. Een illusie zegt u? Ik wil dit best betwijfelen want ik zie in alle grote autoritaire structuren een vorm van redelijkheid doorbreken. Waarom dan niet bij studenten?

H. BONGER

Congres I.H.E.U. 1970

Van 4 t/m 9 augustus 1970 zal de IHEU zijn 5e internationale congres houden en deze keer in Boston, U.S.A.

Met een reisbureau zijn de mogelijkheden nagegaan om een groepsreis van Amsterdam naar Boston per vliegtuig te bespreken.

Bij een aantal deelnemers, dat een volle bezetting van een vliegtuig garandeert, blijken er 3 mogelijkheden (zie A, B en C).

Voor allen geldt: Heenreis A'dam—Boston, 1 aug. Terugreis New York—A'dam, 22 aug.

A. U betaalt ± f 1150,— voor heen- en terugreis A'dam—U.S.A. v.v., voor logies en maaltijden gedurende congresweek in Boston en voor de kosten van deelneming aan het congres.

B. Als A. plus 2 weken logies en maaltijden en een reis langs de Oostkust. Kosten ± f 1850,—.

C. Als A. plus 2 weken logies en maaltijden en een reis langs Oost- en Westkust. Op 12 augustus gaat u per vliegtuig naar de Westkust en op 21 augustus komt u per vliegtuig naar New York terug en vindt er aansluiting op de vlucht New York—A'dam. Kosten ± f 2200,—.

Alle prijzen zijn zo nauwkeurig mogelijk geraamd. Wijzigingen voorbehouden.

Indien u voor deze reis belangstelling heeft, wilt u het dan laten weten? Daarbij graag naast uw naam en adres vermelden aan welke reis (A - B - C) u de voorkeur geeft en met hoeveel personen u denkt mee te gaan.

Uw voorlopige aanmelding te richten aan IHEU, postbus 114, Utrecht.

Bij voldoende deelnemers zal tot definitieve boeking worden overgegaan. Wanneer er meer aanmeldingen zijn, dan er plaats is zullen deze in volgorde van binnenkomst worden afgewerkt. Betaling vindt eerst plaats na definitieve boeking.

Er is geen opvoedingsgebied, dat meer rechtstreekse ontmoetingsmogelijkheden schenkt, dan de lichamelijke opvoeding. Daar immers participeert de opvoeder in een activiteitenveld dat onmiddellijk aansluit bij de belevingswereld van de jeugd. Hij behoeft hier de mogelijkheid voor de ontmoeting niet te zoeken, want ze is inherent aan het bezig zijn. Hij behoeft er slechts oog voor te hebben, er zich voor open te stellen, en het vertrouwen te wekken van de jeugd. Ik wil de aandacht vestigen op drie punten, die zijn werk een bijzondere betekenis geven als opvoedingswerk aan de jeugd in de moderne wereld.

1. De lichamelijke opvoeder moet oog hebben voor de opvoedende mogelijkheden van activiteiten in de vitale sfeer.

De jeugd heeft door lichaamsoefeningen en spelen de mogelijkheid tot een beleving van haar lichamelijke mogelijkheid in het gezonde klimaat van naar buiten gerichte, concrete doelstellingen. Meer en meer onttrekt de samenleving door de ontwikkeling der techniek de jeugd aan de oorspronkelijke vitale aanspraken, waardoor lichaamskracht, lenigheid en uithoudingsvermogen niet alleen in stand worden gehouden, maar ook geoefend. Die oefening moet nu veeleer door opzettelijke lichaamsoefeningen en spelen tot stand komen. Het verminderen of ontbreken van de maatschappelijke eis tot concrete lichamelijke inspanning geeft kans op verschraling van het lichaamsgevoel. Tegelijkertijd kan men waarnemen, hoe het besef van dit tekort kan leiden tot een narcistische lichaamscultuur, en tot een op zelfstreling gerichte body-building. De naar buiten gerichte, concrete doelstellingen echter van de oefeningen, welke de lichamelijke opvoeder hanteert, geeft de jeugd de vreugde aan de beleving van kracht, snelheid, lenigheid en behendigheid, en aan de beleving van het lichaamsgevoel, zonder het welzijn van de gehele mens uit het oog te verliezen.

De concrete doelstellingen, waarvan ik sprak, liggen in de sfeer van: de oplossing van bewegingsproblemen, het leren beheersen van bewegingssituaties, skills, wedijver, spel en dans. De jeugd leert in deze activiteiten ook duidelijk de grenzen van eigen kunnen en niet-kunnen. Zij doet ervaring op in het gezamenlijk ondergaan van emotionele situaties, en leert daarbij (onder goede leiding) zelfbeheersing, respect voor anderen en zelfvertrouwen. Dat zelfvertrouwen kan ook groeien door de ontwikkeling van het houdings- en bewegingsgevoel en door de daarmee gepaard gaande situatie-beheersing en de bepaling van het eigen gedrag.

2. De lichamelijke opvoeding biedt een rijkdom aan identificatiemogelijkheden. Die identificatie kan ongetwijfeld liggen op het gebied van de onpersoonlijke binding aan sport-

helden, waarmee de jeugd zich alleen naar de glamourzijde identificeert. Maar omdat de identificatiefiguur ontleend wordt aan een geheel of ten dele zelf doorleefd gebied van activiteiten, raakt deze identificatie ook reeds de eigen persoon méér dan indien de identificatiefiguur ontleend wordt aan een gebied, waaraan men alleen passief en dus geheel onverplichtend deel heeft. Bovendien geeft de actieve deelneming, door de verplichtingen die dit aan een eigen doen en laten oplegt, identificatie-mogelijkheden van veel blijvender inwerking op de structuur van de persoonlijkheid. Wij naderen hiermee al het derde punt.

3. De lichamelijke opvoeding leidt voortdurend tot de fundamentele ontmoeting van opvoeder en jeugd, waarbij eerst ten volle sprake kan zijn van opvoeden.

Het gemeenschappelijk bezig zijn in een activiteitenveld, dat de jeugd van nature past, leidt dikwijls tot het wederzijdse vertrouwen dat nodig is om van een werkelijke ontmoeting van persoon tot persoon te kunnen spreken. De jongere stelt zich in de sfeer van de lichamelijke opvoeding gemakkelijk open voor de oudere. Hij wordt immers heel concreet in de handelingen betrokken, en kan geen toeschouwer zijn, terwijl hij in de gemeenschappelijkheid van dit actief-zijn ook gemakkelijkerervaart, dat de ander zich voor hem openstelt. De ware ontmoeting is namelijk altijd tweezijdig. Ze is nooit een bezitnemen van de ander, maar veel meer een zich aan elkander geven. Het totstandbrengen van de ontmoeting is de vreugde en de verantwoordelijkheid van de opvoeder. De bijzondere vreugde van de lichamelijke opvoeder is, dat hij dit doen kan met zoveel goede kansen in een zo gunstig pedagogisch klimaat.

Uit: Grondslagen van de lichamelijke opvoeding, p. 31—33)

Humanisme

Ook uw kijk op het leven ?

door C. H. Schonk

Een boekje over het humanisme waarop lang is gewacht. In eenvoudige, heldere taal zet de schrijver de humanistische principes en de humanistische kijk op het leven uiteen.

96 blz.

Prijs f 4,50

Uitsluitend bestellen door storting of overschrijving op postrekening 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

Van week tot week :

Hilversum II (radio)

Zondag 27 juli 9.45—10.00 uur: Ies Spetter: Idealisten en terroristen in Amerika.

Zondag 3 augustus 9.45—10.00 uur: R. C. Winter: Enkele menselijke aspecten van ontwikkelingshulp

Zondag 10 augustus 9.45—10.00 uur: G. F. Makkink: Snelheid en Tempo.